

Dr. Maria Montessori

Írta: GLÜCKLICH VILMA.

Minden gondolkozó, növendékeivel együttérző tanító fájdalmasan nyögi iskolarendszerünk merev autokrata formáit, amelyek úgyszólván osztálykülönbséget létesítenek közöttünk és növendékeink között. Mintha a lélektani tudomány fejlődése még a tehetségek tanánál tartana és az akarás motívumai sohasem képezték volna exakt vizsgálatok tárgyát: kizárólag külső motívumok segítségével véljük irányíthatni a szellemi munkát; úgy cselekszünk, mintha a gyermek pszichéje a francia parkok természetellenesen irányítható növénye volna. Meg is adjuk az árát: legértékesebb növendékeink nyúgnak érzik az iskola fegyelmét, vagy legalább unalmasnak azt a passzív szerepet, amely nekik jut a tanítás menetében. De a tanítót saját személyében is sújtja büntetés: eljárásának örökös egyformasága, a friss impulzusok hiánya egyhangúvá teszi munkáját és nagyon sokszor szűkíti látókörét; az az ingerlékenység, az a bírálattal szemben mutatkozó hyper-érzékenység, amely csaknem foglalkozási betegség gyanánt sújt nagyon sok tanítót, éppen onnan származik, hogy előre megalkotott, egyedül üdvözítőnek tartott sémába kívánja szorítani a növendékek fejlődését.

Régóta szeretnének közülünk sokan az ifjúságnak angol kertészei lenni: kilesni szorgos figyélssel, merre hajlik képességeiknek, hajlamaiknak egy-egy ága és támasztani azt, segíteni a fejlődésben, izmosodásban. Ebből a törekvésből származik a modern munkaiskola fogalma és a megvalósítására irányuló kísérleteknek egyik legnagyobb jelentőségű vonása, hogy érvényesülni engedik a gyermek munkakedvét és nyilvánulásra készítetik képességeit.

Tudományos, antropológiai alapon fejlesztette ki az öntevékenységen alapuló nevelést dr. Maria Montessori, akit tanulmányainak befejezése után első sorban az abnormis, koruknak meg nem felelő fejlettségű gyermekek nevelése foglalkoztatott. Mikor módszerével sikerült ezeket a gyermekeket az egykorú normálisokkal szellemileg egyenlő színvonalra juttatnia, akkor kapta meg az a gondolat, amely a lelkiismeretes orvosokat kényszeríti a terápiában szerzett tapasztalatok alapján a higiénie szolgálatába: hát még ha normális gyermekekre alkalmaznám ezt a módszert!

A társadalom önfentartási ösztöne ugyanakkor hozta létre Rómában, a Beni Stabili (ingatlanok) nevű részvénytársaság alapításában, azokat a munkásházacsoportokat, amelyek nem csupán lakást adnak a proletár-családnak, hanem szociális érzékről tanúskodó berendezéseknek (fürdő, közös mosókonyha, varrószooba stb.) sorában a lakók gyermekeinek szánt napközi ott-hont is. Ezekben a »Casa dei bambini« (gyermekek háza) nevű barátságos, tágas, földszintes házakban, — hála a társaság igazgatójának, Talamo-nak, aki megértette a kor szavát, — meghonosult Montessori dr. módszere.

Erről a módszerről utóbbi időben nagyon sokat írtak és sajtó alatt van Montessori dr. egyik munká-

jának magyar fordítása; azért talán elég lesz arra a két tényezőre utalnom, amely e módszer jelentőségét megadja és korszakot fog alkotni akkor is, ha az eljárás egyes részletei nem fognak változatlanul átmenni a közhasználatba. Ezek: 1. a magasabbrendű érzékszervek (látás, hallás, tapintás) és az izomrendszer fejlesztésére szolgáló gyakorlatok tudományos alapra helyezett teljes rendszere; 2. az u. n. iskolai fegyelem helyett a gyermekek teljes szabadsága és önállósága, amelynek csakis saját érzékszerveik finomsága és érzékenysége szab határt. Az érzékszervek és az izomrendszer fejlesztése nem csupán harmonikus egyéniség kialakulását segíti elő, de az önálló cselekvés megszokása kapcsán tökéletesebbé és könnyebbé teszi a gyakorlati életben szükséges mozgásokat és cselekvéseket. Bájos kis társaság sűrűg-forog, pepecsel és vesződik a »Casa dei bambini« kis asztalai és a foglalkoztató eszközöket tartalmazó alacsony szekrények körül; a tanítónő, aki rajong a módszerért és szabad délutánjain e tanfolyamokat hallgató idegenek számára fordítja le mestere előadásait, ott kuporog a szőnyegen egy kis kövér fiú mellett, aki ma először jött el ide; különböző nagyságú, barátságosan piros kockákból állítja fel a tornyot, amelyet a fiúcska nagy élvezettel dönt le; most következik első gyakorlat gyanánt annak újrafelállítása, amely megköveteli a kockák fokozatos elrendezését nagyságuk szerint. Néhány perc múlva elmerül a fontos munkába és anyja, aki idehozta, észrevétlenül és nyugodtan távozhatik. A tanítónő suttogó felszólítására minden gyermek a padra könyököl és eltakarja szemét; suttogva szólítja mindegyiküket keresztnevén és lábujjhegyen lépkedve, lehunytt szemmel keresi meg őt mindegyikük; akinek hallása még nem eléggé fejlett ehhez a »játékhoz«, annak tapintását veszik igénybe: gyöngén megérintik és így szólítják csatlakozásra. Úgy látszik, ezek a hallási gyakorlatok és a tanítónő halk beszéde általában érzékennyé teszik a gyermekek fülét: állandóan halkan beszélnek és idegzetünk kéjesen álmódja meg azt a kort, mikor néhány tucat ember együttléte nem fog szükségkép együttjárni túrhetetlen zsvajjal. Amint ők maguk felterítik a szőnyeget, ide-oda hordják az asztalukat, számolyukat, foglalkoztató eszközeiket, minden mozdulatuk oly óvatos, halk és bájos, mintha nem akarnák megzavarni valakinek az álmát. Egymással szemben előzékenyek és udvariasak; pedig egyetlen útbaigazítójuk e téren a tanítónő példája, aki minden gyermekkel úgy bánik, mintha tiszteletre méltó felnőtt volna.

Különös les érdekes, hogy egy zárdában is meghonosították dr. Montessori módszerét; várakozásunk ellenére (harmonikus benyomást tesz, amint a halkán suttogó nővérek foglalkoznak az ugyancsak csöndesen beszélő fiukkal és leányokkal).

Még sokkal érdekesebb és az új idők symbolumának is beillik, hogy dr. Montessori előadásait az Angyalvárbán, a 'hadügyi múzeum egyik termében tartja! Oda gyűlnek körüle a legnagyobbbrészt amerikai hallgatók, akik messze földről jönnek el az Amerikában

nagyon elterjedt és rendkívül nagyrabecsült módszer alkotójához; a rendes hallgatókon kívül csak ritka halandó kaphat engedélyt arra, hogy a tanfolyam elméleti előadásain résztvegyen. Mikor ebben a kivételes szerencsében részesültem, éppen arról az általános kérdéstről volt szó: mit akar elérni, mivé akarja a gyermekeket fejleszteni módszerével? Nagyon széles perspektíva nyílt meg lelki szemeink előtt: láttuk az intuitív megismerésnek az érzékszervek működésével kapcsolatos gyökereit és mérhetetlen jelentőségét a kultúra fejlődése szempontjából. A tudomány történetéből vett példák: a malária okozójának felfedezésén, rángatózó békacombokból a galván-elektromosságra következtetésen és más tudományos meglátásokon e képesség hasznát, a meteorkövek létezésének és más tényeknek tagadásán az érzékszervek iránti bizalmatlanság hatását szemléltette és gondolkodóba ejtette hallgatóságát aziránt: mi lehetne az emberiségből, ha az átlag-emberek érzékszervei a felfedezőkéhez hasonlóan fejlettek volnának.

Mintha szép álom után néhány évszázaddal előbbi korszakra ébrednénk, úgy néztünk körül kimenőben a régi fegyverekkel díszített folyosón: hát ma még ez a valóság? Vájjon mikor válik valóra, amit ez a nagy asszony ébren álmodik s amit megvalósítani törekszik a jövő nemzedékekben?